בית חייהם את הדרך זו גמילות חסדים ילכו זו ביקור חולים בה זו קבורה את המעשה זה הדין אשר יעשון זו לפנים משורת הדין ריש לקיש אחוי ליה דינרא לרבי אלעזר אמר מעליא הוא אמר ליה [א]חזי דעלך קא סמכינא א"ל כי סמכת עלי מאי למימרא דאי משתכח בישא בעינא לאיחלופי לך והא את הוא דאמרת רבי מאיר הוא [ב]דדאין דינא דגרמי מאי לאו ר' מאיר ולא סבירא לן כוותיה א"ל לא ר' מאיר [ג]וסבירא לן כוותיה הי רבי מאיר אילימא רבי מאיר (ד' ל' מ' פ' סימן) דתנן [ד]דן את הדין זיכה את החייב חייב את הזכאי טימא את הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו הא איתמר עלה אמר רבי אילעא אמר רב [ה]והוא שנטל ונתן ביד אלא הא ר' מאיר דתנן לצבוע לו אדום וצבעו שחור שחור וצבעו אדום ר' מאיר אומר נותן לו דמי צמרו התם קא עביד בידים אלא הא ר' מאיר דתנן [ו]המסכך גפנו על גבי תבואתו של חבירו הרי זה קידש וחייב התם נמי קא עביד בידים אלא הא ר"מ דתניא [ז]מחיצת הכרם שנפרצה אומר

בית חייהם. [א]תלמוד תורה: **ביקור חולים וקבורה.** פרכינן באלו מציאות [ב"מ ל:] היינו גמילות חסדים ומוקי לה ביקור חולים בבן גילו דנוטל אחד מששים בחליו וקבורה בזקן ואינו לפי כבודו ואפילו הכי חייב: **שנשא ונתן ביד.** וזיכה את החייב שהיה לו משכון למלוה ממנו ונטל דיין למשכון והחזירו ללוה. וחייב את הזכאי נטל ביד ממון מן הנתבע ושילם לתובע. וטימא את הטהור נגע שרץ בידים וזרקו עליה לטמאו ודאי להחזיק דבריו. וטיהר את הטמא נטל הדיין לפירות טמאים וערבן עם שאר פירות האיש השואלו. והוה ליה עושה מעשה בידים ומזיק והכי מפרש בסנהדרין בפרק אחד דיני ממונות (דף לג.): **קידש.** אסר את התבואה: **מחיצת הכרם.** קיימא לן היה גדר בנתיים זה סומך זרעים לגדר מכאן וזה סומך גפנים לגדר מכאן בלא יתפור (ב"ב דף ב.): גדור

לפנים משורת הדין עבד כדתני [רב יוסף] והודעת להם וגו'. והך ברייתא מייתי נמי בפרק אלו מציאות (ב"מ דף ל:) גבי זקן ואינו לפי כבודו ורבי ישמעאל בר' יוסי לפנים משורת הדין עבד כדתני כו' אבל בסוף פרק האומנים (שם דף פג.) גבי רבה בר רב הונא דשקלינהו לגלימייהו דהנהו שקולאי לא מייתי לה אלא מייתי למען תלך בדרך טובים ומפ' הר"י מאורליינ"ש דלא שייך לפנים משורת הדין אלא בדבר שאחרים חייבין וזה פטור כמו רבי חייא דהכא ור' ישמעאל ברבי יוסי באלו מציאות (שם דף ל:) אבל בההיא דרבה בר רב הונא אין חילוק בינו לבין אחרים ואין נראה דבפרק אלו מציאות (שם דף כד: ושם) אמר דעבד לפנים משורת הדין גבי הא [דאבוה] דשמואל אשכחינהו להנך חמרי במדברא אהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא ובההיא פטורי כ"ע וי"ל דבהנהו שקולאי לא שייך לפנים משורת הדין כיון שעשו לו היזק גדול בפשיעה ששיברו לו חבית של יין: **אחוי** דינר לר' אלעזר. אכתי הוה צריך למיגמר דאי לא הוה צריך למיגמר לא היה מחויב כדמשמע גבי ר' חייא דעבד לפנים משורת הדין והא דקאמר [ז](מר) חזי דעלך קסמכינא אפילו לא אמר הוה מחייב כמו ר' חייא דאע"ג דלא אמרה ליה הוה מחייב אי לאו משום דלא הוה צריך למילף ורב אלפס כתב דלעולם לא מחייב עד שיאמרו לו: **טימא** את הטהור. אע"ג דאמר בהניזקין (גיטין דף נג.) המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור הכא אית ליה לחיובי אע"ג דשוגג הוא מהאי טעמא דמחייב התם במזיד דמ"ד היזק שאין ניכר לא שמיה היזק כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו הכא נמי חייב כדי שידקדק בדין יפה ולמ"ד נמי שמיה היזק ושוגג פטור כדי שיודיעו הכא חייב דליכא למיחש להכי דאפילו טיהר את הטמא ועירבו עם פירותיו ליכא למיחש שמא אח"כ לא יודיענו שהן טמאים דכיון שדיין זה חכם ובעל הוראה ודאי יודיענו: **טיהר** את הטמא מה שעשה עשוי וישלם מביתו. וא"ת לייתב טיהר את הטמא בשום ענין אלא כשעירבו עם פירותיו כדמפרש במסקנא בפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג: ושם) ובפרק עד כמה (בכורות דף כח: ושם) דאם הן בענין לא מה שעשה עשוי ולא ישלם מביתו שייך בכן והא דלא מפרש הכי אלא כי מוקי לה כשנשא ונתן ביד לאו משום דמעיקרא לאו בהכי עסקינן אלא דמעיקרא לא איירי כשעירבן חכם אלא הבעלים אבל במסקנא קאמר שהחכם בעצמו עירבן ובבכורות שבא לייתב וישלם מביתו בטיהר את הטמא כשערבו עם פירותיו איירי כשעירב עם פירות מועטים ובסנהדרין שבא לייתב מה שעשה עשוי איירי כשעירבו עם פירות מרובים ונתבטלו הטמאים ברוב דתרוייהו ליכא לאוקמי בענין אחד דפשיטא דבמקום מה שעשה עשוי שהוא טהור לא שייך ישלם מביתו וא"ת למאי דבעי לאוקמי כר"מ היכי מתבטלים הטמאים ברוב והא ס"ל לר"מ בהניזקין (גיטין דף נד.) גבי אגוזי פרך ורימוני באדן נפלו ונתפלעו אפילו שוגג לא יעלו וי"ל דשוגג כי האי שעשה ע"פ חכם לא קניס ר' מאיר א"נ התם דוקא שנתפלעו אחר הנפילה שנאסרו בתחילת תערובתן קאמר ר' מאיר דלא יעלו אבל אם נתפלעו קודם שנתערבו מודה ר"מ דשרי א"נ בהך מילתא דוקא דדאין דינא דגרמי אתיא כר"מ ותימה מאי בעי לאתויי מהכא דר' מאיר (א) דדאין דינא דגרמי ואמאי מוקי לה נמי כשנשא ונתן ביד בלא נשא ונתן ביד חייב אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי כיון דבאמירה בעלמא קם דינא כדמוכח בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לג. ושם) דקאמר אי אמרת בשלמא טעה בדבר משנה אין חוזר אלא קם דינא היינו דקמפחד ר"ט אלא אי אמרת חוזר לימא ליה כיון דאילו הואי פרה [קמן] הוה הדרא השתא נמי דיך לאו דינא ולאו כלום עבדת והתם ע"כ אתי כרבנן דלר"מ דדאין דינא דגרמי אע"ג דאילו הואי קמן הוה הדר היה לו להתחייב כמו מראה דינר לשולחני דחייב אע"ג דאילו הוה קמן הוה מהדר ליה וי"ל דלעולם ההיא סוגיא כר"מ ולא דמי למראה דינר לשולחני דכיון שהראהו לשולחני שוב לא היה לו להראותו לאחר אבל גבי פרה כשאסרה לו חכם זה לא היה לו למהר להאכילה לכלבים או לערבם עם פירות והיה לו לישאל עדיין לחכם אחר ומיהו קשה מטיהר (ב) הטמא ואמאי מחייב חכם אפילו לר"מ במה שעירבו בעל הבית עם פירות נימא כיון דאילו לא עירבו הוה הדר השתא נמי לאו כלום עבד וכן ברישא דהך דדן את הדין בפ' עד כמה (בכורות דף כח.) דתנן מי שאינו מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו הרי זה יקבר וישלם מביתו ואמאי נימא כיון דאילו לא נשחט היה מותר השתא נמי לאו כלום עבד וע"ק דע"כ סוגיא דהכא ודבכורות דלא כרב חסדא דהא משמע דאליבא דר"מ ניחא ליה בלא נשא ונתן ביד אלא כרב ששת וא"כ כיון דמה שעשה עשוי משום דאיירי דטעה בשיקול הדעת כדמוקי לה רב ששת בריש סנהדרין (דף ו.) למה נתחייב הדיין לרבנן במאי דנגע ביה שרץ הלא בלאו הכי מה שעשה עשוי ועוד היכא דקם דינא למה לא יתחייב אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי מ"ש מכהנים שפיגלו במקדש דמזידין חייבין בין לר"מ בין לרבנן אע"ג דבדבור בעלמא מיפסל ולא חשיב דינא דגרמי ונראה לפרש דכל היכא דקם דינא אפילו בדבור חשיב כמעשה ולא כגרמא ומחייב אפילו לרבנן אבל היכא דאילו היה קמן הוה הדר כגון מראה דינר וכגון טעה בדבר משנה לר"מ חייב ולרבנן פטור דהא ודאי גרמא הוא מה שהאכילו אחרי כן על פיו או מה שעירבו עם פירותיו וסוגיא דסנהדרין כרבנן והא דבעי הכא לאוקמי דר"מ (ג) דאין דינא דגרמי מטיהר את הטמא דייק דמחייב חכם במה שעירבם בעל הבית עם פירותיו ומחייב את הזכאי דשילם זכאי אחר כך אבל טימא את הטהור וזיכה את החייב דבדבורו של חכם מה שעשה עשוי חייב לשלם אפילו לרבנן דלא דייני דינא דגרמי וכן בפרק עד כמה (בכורות דף כח:) דקאמר לימא תנן סתמא כר"מ משום טיהר את הטמא וחייב את הזכאי קאמר ולא משום טימא את הטהור וזיכה את החייב והא דמפרש התם לשנויי מתני' כרבנן טימא את הטהור דנגע בה שרץ וזיכה את החייב שהיה לו משכון ונטלו הימנו אגב אחריני מפרש להו א"נ סוגיא דהתם כרב חסדא ומפרש האמת ורישא דמי שאין מומחה וראה את הבכור ונשחט על פיו לאו דוקא אלא הוא עצמו שחטו ול"ע לרבנן מ"ש דפטרי בשורף שטרות חבירו מטימא הטהור וכהנים שפיגלו דלא חשיב דינא דגרמי דמה לי אם גורם לו הפסד ע"י ששורף שטרותיו ומה לי ע"י דיבורו ול"ל דדיבור חשיב כמעשה והוי מזיק בגוף הממון בידים אבל בשורף שטר אינו נוגע בגוף הממון ונייר בעלמא הוא דקלי מיניה ואין (ד) אלא גרם בעלמא ועוד י"ל דסוגיא דהכא ודבכורות דלא כרב ששת אלא כרב חסדא דלא קם דינא בדיבורי' בעלמא ואיירי בנשא ונתן ביד כדמוקי התם רב חסדא אלא דס"ד דגמ' דנשא ונתן בעלי דינין ודאי דאיירי בנשא ונתן ביד הדיין עצמו: **שאני** התם דבידים עביד. תימה ודקארי לה מאי קארי לה וי"ל משום דאין הצמר משתנה מיד כשנותן בסממנים דאין קולט הצבע מיד עד ב' ימים או ג' וגרמא בעלמא הוא ודומה למסכך גפנו שאין מזיק עד אחר זמן ובתרוייהו משני בידים קעביד ומ"מ מסכך גפנו לא מזיק כל כך בידים כמו כצמר לצבע לפיכך הביאה אחר כך: **מחיצת** הכרם שנפרצה כו'. אור"ת שאין (ה) משנה בשום מקום אלא ברייתא היא ומ"מ דייק דאתיא כר"מ * מכח ההיא משנה דהמסכך דלעיל דפליגי התם בסיפא ר' יוסי ור"ש ואמרי אין אדם אוסר דבר שאין שלו וא"כ ברייתא דמחיצת הכרם כר' יוסי ור"ש לא אתיא אלא כת"ק דידהו דהיינו כר"מ דסתם משנה ר"מ היא וא"ת ומאן תנא דפליג אדר"מ בדינא דגרמי דרבי יוסי ור"ש לא פליגי אלא משום דאין אדם אוסר דבר שאין שלו ורבנן דפליגי אדר"ש בדבר הגורם לממון ליכא למימר דיש חילוקין כדפרישית במרובה (לעיל דף עא:) וי"ל דההוא תנא דפרק המניח (לעיל דף לג.) דקתני שחטו ונתנו במתנה מה שעשה עשוי פליג אר"מ דמשמע דיש לפטור יותר בשורף שטרותיו מבשחטו ולמאן דלאין דינא דגרמי אמר לעיל דמגבי ביה דמי שטרא מעליא: אומר

מסורת הש"ס

א) [לעיל נה: כתובות פו.], ב) סנהדרין ו. לג. לקמן קיז: בכורות כח:, ג) כלאים פ"ז מ"ד וה' יבמות פג., ד) ב"ב ב. [וש"נ], ה) בס' אלו מציאות דף ל: פי' רש"י בית חייהם ללמוד להן אומנות להתפרנס בו וחוקות ותורות כתיבי ברישא דקרא, ו) [ד"ה לפנים], ז) מיומר, ח) [ד"ה שעירבן], ט) [ד"ה השתא], י) [ד"ה וסבר].

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה טיהר וכו' דר"מ היא דדאין וכו': (ב) בא"ד מיהו קשה מטיהר את הטמא כצ"ל: (ג) בא"ד והא דבעי הכא לאוקמי דר"מ דדאין וכו': (ד) בא"ד ואין זה אלא גרם: (ה) ד"ה מחיצת וכו' שאין זה משנה:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מחיצת וכו' מכח ההיא משנה דהמסכך. עי' לקמן דף קטו ע"ב תוס' ד"ה ל"ל הכי:

עין משפט נר מצוה

עט א מיי' פ"י מהל' שכירות הלכה ה סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שו סעיף ו:

פ ב מיי' פ"ז מהל' חובל ומזיק הלכה יא ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שפו סעיף א:

פא ג ד מיי' פ"ו מהלכות סנהדרין הלכה ג סמג עשין צז טוש"ע ח"מ סי' כה סעיף ג:

פב ה מיי' פ"ז מהל' כלאים הלכה יז סמג לאוין רפ טוש"ע י"ד סי' רצו סעיף מז:

מוסף רש"י

בית חייהם. ללמוד להם אומנות להתפרנס בו, חוקות ותורות כתיבי בריש' דקרא (ב"מ ל:). דדאין דינא דגרמי. המחייב את הגורם הפסד לחבירו (כתובות פו.). שנטל ונתן ביד. שנטל הוא המעות ממנו בידו ופרעו לבעל דין (בכורות כח:). הרי זה קידש. לשון פן תוקדש (דברים כב) אסר תבואת חברו וחייב לשלם (יבמות פג.). מחיצת הכרם. שסמוך לשדה הלבן של חבירו (ב"ב ב.).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones